

KŘESŤANSKÉ LISTY A HUSŮV LID

časopis Národní Jednoty československých Protestantů v Americe a v Kanadě

Ročník LXIII (XXII)

Chicago, Illinois Září (September 1961)

Číslo (No.) 9

Reentry of Second Class matter at the Post Office at Taylor, Texas. Acceptance for mailing at a special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918.

Fráňa Velkoborský:

Zavřená Bible.

Zavřená bible nad svědomím světa.

Spí v tmavých hrobech moudří písmáci.

Čas do náhrobků krví píše léta

a bouře námi kymácí.

Jak děsila nás vražda pacholátek,

když slyšeli jsme o ní poprvé!

A dnes k nám zní žal nespočetných matek

zmučených víc než do krve.

Ach, komu jednou svědectví své vydáš,

ty znetvořené lidské století,

ty stokrát horší nežli zrádce Jidáš,

ten nešťastný, ten prokletý!

Józa Novotný:

Nestyď' se za evangelium.

*"Oni pak nesrozuměli tomu povědění,
avšak ostýchali se ho otázati."*

Marek 9,32.

Na světě jest mnoho ostychů. Proč se lidé obvykle stydí? Co jest těch příčin! Jeden člověk se stydí lidí bohatých, druhý vzdělaných, třetí cizinců. Jeden se stydí žen, druhý naopak se chová velmi volně ve společnosti žen. Někdo se vůbec ostýchá ve větší společnosti, jiný opět jest nejšťastnější v hlučné společnosti. Avšak jest i náboženský ostych a opět jest celá řada náboženských ostychů. Nejrozšířenější a nejpodivnější náboženský úkaz v kruzích snad všech náboženských lidí světa jest ostych býti dobrým. Nestydíme se hřešit, když mluvíme prázdňe a povrchně. stydíme se však veřejně vyznávat svoji víru. Mluvit ve společnosti vážně o svém přesvědčení, nebo dokonce se postavit na odpor názoru nemravnému, jest považováno v salonech za hrubé prořešení proti dobrým mra-

vům. Avšak utrácet celé hodiny v pochybných rozmluvách dovedou tíž lidé zcela bez ostychu. Nestydíme se žít bezbožně, stydíme se však veřejně pomodlit. Jedním slovem, dávat na jevo veřejně svoji víru jest všeobecně považováno za cosi společensky neslušného, při čemž lidé cítí při nejmenším nervosnost. Co jest to? To jest náboženský ostych.

Jak jinak bylo v době Husově. Jirásek ve svém "Janu Husovi" v prvním jednání uvádí nás v duchu na pražskou ulici a ukazuje nám prosté pražské občany patnáctého století a vkládá jim do úst slova, která tehdy hýbala hlavním městem Čech. Krejčí hovoří s mládkem a studentem a jejich rozhovor se nese k Večeři Páně, Slovu Božímu a církevnímu životu tehdejšímu. Jsem si jist, že dnešní obyvatelé Prahy by vůbec nerozuměli tehdejšímu obyvatelům. Avšak smutnější jest ta skutečnost, že i dnešní dědici někdejších Husitů při svých setkáních nehovoří o těch věcech, kterými by mělo býti jejich srdce plné. Modlemež se, aby nám Pán Bůh dal sílu i v Americe i ve staré vlasti, abychom mohli jednou pravdivě zvolat s velkým apoštolem: "Nestydím se za evangelium Kristovo."

Náš dnešní text ukazuje na zvláštní druh náboženského ostychu učedníků Kristových. Pán Ježíš hovoří o záhadách království Božího, učedníci nerozumějí, avšak ostýchají se ho otázati. Jaké mohli míti asi důvody pro svůj ostych?

Zdá se, že snad asi především nechtěli se připodobnit nepřátelům Ježíšovým, kteří často svými otázkami usilovali Ježíše sesměšnit a jeho učení bagatelisovat. Vzpomeňme si jen na jejich pokus otázkou "máme platit daně" Ježíše přivést do těžkostí, protože počítali s dvojí možností — buď přisvědčí a pak rozhodně ztratí na popularitě a bude moci býti prohlášen veřejně za nepřítele židovské-

KŘESTANSKÉ LISTY a HUSŮV LID

Christian Journal and the People of Hus
Křest'anské Listy 1898 Husův Lid 1940

Vychází měsíčně. Vydává Národní Jednota
Československých Protestantů v USA
a Kanadě

Published monthly by the National Union of
Czechoslovak Protestants of America

Redaktor (Editor) J. P. Tatter

2650 Leyden Street, Denver 7, Colorado

Články, zprávy pro časopis a knihy k recenzi
posílejte na redaktora.

Za své příspěvky odpovídají autoři sami.

Předplatné — Subscription \$2.00 per year.
Předplatné, milodary na časopis, jakož i pří-
spěvkův Jednotě . . . k podpoře strádajících
uprechlíků, dětí a nemocných, zasílejte laska-
vě na adresu pokladníka Jednoty:

Mr. John Opie, 4800 South Hoyne Ave..

Chicago 9, Illinois

Return Address Adresa Administrace
4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois

ho národa, nebo odpoví záporně a pak se ne-
jen jeho poměr k vrchnosti přiosťří, nýbrž
bude mocí býti vydán bez průtahů spravedl-
nosti. Za všech okolností Ježíš utrpí. A ač Je-
žíš této léčce ušel a vyšel z této nástrahy
vítězně, přec učedníci se ostýchali, aby snad
i jen stínem se nepodobali nepřátelům Kri-
stovým. A dobře si pamatovali i druhý pří-
pad, kdy Saduceové chtěli Ježíšovo učení o
životě věčném učiniti terčem svých nízkých
vtipů. Oni se totiž odvážili nestoudně Ježíši
vyprávět vymyšlenou historii o ženě sedm-
krát vdané a s průhlednou zlomyslností se
tázali, kterému z těch sedmi bude náležeti v
království. Ježíš mistrně odráží tento šíp, u-
kazuje na rozdíly mezi světem hmoty a svě-
tem ducha a tak zahanbuje hrubé materialis-
ty. To jest známka všech slabochů logiky, že
se snaží své odpůrce sesměšnit. Učedníci se
ostýchali otázkati se svého Mistra, aby snad
mu jejich otázka třeba jen na okamžik ne-
připoměla otázky jeho nepřátel. Avšak ještě
mohla býti jiná příčina jejich ostychu. Ostych
před diagnosou jejich duchovní nemoci. Ko-
lik nemocných lidí dnes se zdráhá jíti k řád-
nému lékaři jen z toho důvodu, aby neslyšeli
pravdu o zdravotním stavu jejich osoby. Bo-

jí se pravdy, proto volí cestu pštrosovu.

Učedníci neměli dosti čisté svědomí pokud
se týče jejich duchovního stavu a proto se
báli Ježíšovy diagnosy o jejich stavu. Avšak
jako se mstí nemístný stud pokud se týče
tělesného zdraví, tak ještě ve větší míře se
nevyplácí ostych před pravdou o nábožen-
ském stavu našem. A jako vede jediná cesta
k tělesnému zdraví přes naprosto pravdivou
diagnosou našeho tělesného zdraví, právě tak
musí si počínat nebeský Lékař s naším du-
chovním zdravím. Naším pak ostychem se jen
připravujeme o náboženský vzrůst a duchov-
ní zdraví. Učedníci se báli, že by odpověď
na jejich otázku mohlo znamenat odsouzení
jejich dosavadního náboženského stavu a no-
vé vyšší požadavky Ježíšovy a k tomu neměli
mravní odvahy, proto jejich nemístný ostych.
Ach, kolikrát se jim připodobňujeme, ba ještě
je předčíme!

Jest však také možné, že si učedníci pa-
matovali otázku matky synů Zebedeových,
která chtěla nemoudře svým synům zajistit
materiální výhody v království Božím.

Hlavní příčina ostychu učedníků Ježíšo-
vých však byla asi v závratném chvatu Je-
žíšovým na cestě za pravdou. Ježíš je vedl
k pravdě a vyváděl je ze starých bludů. Ne-
jednou narazil na nepochopení učedníků. A
tak čteme, že často nepochopili učedníci, co
jim pravil. Ježíšův pohyb na této zemi byl
krátký a proto musil Mistr spěchat, aby je
vedl u všelikou pravdu.

Ostych. Ostych, Ostych! A my zdá se, je
následujeme jen právě v jejich necnostech. V
dnešní velmi vážné době není ostych na
místě ani v Americe a ještě méně v naší staré
vlasti. Jako v prvých dobách křest'anských i
dnes jest nutno zdůranit, to, co velký apoštol
zdůraznil "nestydím se ze evangelium Kri-
stovo". Amen.

Modlitba. Pomož ó Pane, abychom se sty-
děli hřešit, nikdy však, abychom se nestyděli
za evangelium Kristovo. Amen.

Modlete se za mír ve světě. Přispívejte k
podmínkám míru svým opravdu křest'anským
životem.

*Láska je jediný klobouk, pod nímž se mů-
že sejíti celé lidstvo . . . Ne pěstí, ale srdcem
dobudeš světa . . . Jiří Solár.*

Otakar Odložilík:

Lístky ze zápisníku.

(Dokočení.)

Na dvou z těch vycházek na Olivetskou horu jsem se zastavil v minoritském klášteře s kaplí, nazývanou latinsky Dominus flevit. Ta dvě slova připomínají místo u Lukáše (XIX, 41-44), jedno z těch, která jsem měl na paměti, když jsem se chystal na cestu do biblické oblasti.

Není ovšem průkazného svědectví o tom, že se právě odtamtud Ježíš zahleděl na Jeruzalém a představil si jeho zkázu. Člen konventu, Ital původem z Neapole, mi nic nedokazoval a nevnucoval, nýbrž jenom mi pomáhal při orientaci. Dal jsem mu za pravdu, že cesta od Betfage nejspíše vedla tímž směrem co dnes a že se Ježíš mohl vskutku zastavit někde v těch místech. Určení místa se tedy přímo nabízí a o tom, bylo-li přesně tam, kde dnes stojí kaple, nebo o kousek dále, bylo by pošetilé se s někým přit a dohadovat.

Kaple novějšího původu stojí na místě starého chrámu, který byl rozkotán po perském vpádu do Jeruzaléma roku 614. Zachovalo se z něho pramálo: trochu zdíva nad základy a kousek mosaiky na dlažbě se světskými motivy, hruškami, granátovými jablky, rybími řízkami a květinami. Dnešní kaple je orientována tak, že oltář stojí u širokého okna na západní straně. Před ním jako na dlani leží Jeruzalém a kus kraje kolem města. Podívali-li se od něho přímo před sebe, vidíš "mešitu na skále", zvanou také mešitou Omarovou, s pozlacenou bání. Stojí na prostranství zarovnaném do obdélníka, na kterém stával stánek Hospodinův. Za času Ježíšových už měl třetí podobu, kterou mu dali stavitelé z podnětu krále Heroda. Kousek od "mešity na skále" stojí mešita Al Aqsa, kterou v křižáckém období noví vládcové země přebudovali na křesťanský chrám. Ještě dál na levo, trochu v pozadí, se nese do mírné výšky Sion, nezahrnutý do věnce hradeb a přičleněný při nedávném dělení Izraeli. Na čem oko volky nevolky ulpí, není starobylá stavba, nýbrž kostel v nápodobě románského slohu, postavený až v naší době. Vrátili-li se divák tamodtud zase do města v hradbách, najde mnohem snáze novější kostely než chrám Božího hrobu, podivnou směs zdíva z rozličných dob

s rozměrnou kupolí, menší bání a zvonicí, kterou pohroma kdysi připravila o hořejší patro a vršek. Oko pak přeběhne shluk střech ve starém městě a zastaví se na městské hradbě. Z kaple Dominus flevit je volný výhled na dlouhou zeď ze žlutého kamene, která jde souběžně s údolím potoka Cedronu. Od okna před oltářem vede pomyslná čára přímo k bráně, kterou jmenují zlatou. Nikdo tam nechodí, protože je pořád zavřená a podle podání, rozšířeného mezi vyznavači Islamu, se otevře až v den posledního soudu.

Když jsem zašel ke kapli po druhé, nebylo v zahradě poutníků. Člen konventu, se kterým jsem mluvil při první návštěvě, mne poznal, ale ztratil se někde za stromy. Seděl jsem dlouho na lavici z kamene na okraji zahrady. Slova zapsaná u Lukáše mi procházela hlavou, odcházela a zase se vracela: "O, kdybys poznať" . . . Málokteré proroctví se naplnilo tak věrně, jako předpověď o zkáze Jeruzaléma. Co se vidí z kaple nebo ze zahrady, jsou nové vrstvy, naložené na sutiny z roku 70 po Kristu, nikoli stavby, na které se díval Ježíš při sestupu s Olivetské hory k potoku Cedron.

Ruka se mi rozbíhá pomalu k tomuto odstavecí a vím předem, že se daleko nedostanu. Na svahu pod kaplí Dominus flevit byla podle ústního podání zahrada Getsemane. Jako o jiné památky, dělí se o to místo pravoslavní Rusové s Františkány. Nedostal jsem se za bránu ruského kláštera, ale k Františkánům je snadný přístup. Po stavbě rozměrného kláštera a kostela zůstal jako zahrada neveliký obdélník hned při silnici. Je ohrazen hodně vysokou zdí proti prachu i proti dotěrným průvodcům a prodavačům. Stojí tam dnes 8 oliv, opravdu starých s tlustými kmeny všelijak rozpukanými a zvrázněnými. Neodumřely docela. Někde vyrazila svěží větve ze starého kmene, jinde se k odumírající matce druží mladý výhonek. Je prý těžko určovat stáří oliv a nic o tom věru nevím. Těm, které stojí na úpatí hory, bych podle zběžného dojmu přiřkl několik stovek let.

Rázem si mne podmanila úprava toho místa. Kolem každé olivy je záhon se zahradním kvítím. Brankou v kovové mříži tam pouštějí poutníky a je dobře, že dávají pozor, aby nikdo netrhal kvítí a nelámal vět-

viček bud' ze starých stromů nebo z mladších výhonků. První, co se ozvalo v hlavě, když jsem vstoupil do zahrady, byla slova z Písně Šalomounovy: "Kvítíčko se ukazuje po zemi" . . . Je pravda, že je to kvítí pěstované ze semen nebo z řezů, avšak i jemu je potřeba vláhy a tiché pohody, aby se otevřelo a aby kvetlo k potěše oka i srdce. Zjišťoval jsem to i ono, bramboříky a muškáty v květináčích, rozmarýnové keřky na okrajích záhonů, kopretiny a kosatce, macešky a zimní fialy v několikere barvě. Bylo tam mnoho rostlin, které jsem neviděl nikdy předtím a které jsem neuměl pojmenovat.

Když jsem byl v zahradě ponejprv, nebylo ještě ani deset hodin. Slunce bylo už dost vysoko a dopadalo mocně na svahy Olivetské hory. Po hrbolatých kmenech oliv se proháněly ještěrky jako o závod. Zahrada dýchala rozmanitými vůněmi a mezi nimi byl neizřetelnější těžký pižmový přídech fial. Nikdy jsem si nepomyslel, že zahradní kvítí má sílu a moc proměnit smrtelnou úzkost na pohodu tak líbeznu, že se bezděky ptáme, je-li to všechno, co kolem sebe vidíme a vnímáme, ještě z tohoto světa či už odleskem krás, které v plnosti lidské oko nevidělo.

Bvlo to mé první ráno za jeruzalémskými hradbami. Neviděl jsem v těch dnech, které šly za ním, nic krásnějšího a utěšenějšího ani na jordánské ani na izraelské straně, než je obdélníková zahrada s letitými olivami a s jarním kvítím mezi jejich nahlodanými kmeny.

Není nic lehčího než zabloudit ve starém městě. Ulice jsou většinou přímé a často se protínají v pravém úhlu. Nenašel jsem však místa, na které bych mohl vystoupit a trochu se rozhlédnout. Měl jsem v ruce dosti podrobný plán, ale mnoho jsem si tím nepomohl. Ulice jsou zřetelně označeny a rozmanité záhvy a kouty nebyly na mapě stejně zakresleny. Jednou jsem se pustil dolů od damašské brány a ačkoli jsem si myslel, že jdu pořád přímo, dostal jsem se k podiouhlému prostranství na západním okraji města. Měl jsem před sebou shluk těžkých staveb, začleněných do městské hradby. Kdybych se mohl v těch místech dostat na druhou stranu, byl bych na cestě z Jeruzaléma k Jaffě. Znalci tam umísťují Herodovu tvrz se třemi věžemi

z kamene, dovezeného z nedalekých lomů a přitesaného do kusů rozličné velikosti. Křižáci si v těch místech zbudovali citadelu a později tam bývala turecká posádka. I dnes je tam vojsko a pocestný pochodí nejlépe, když se vojákům nezaplete do cesty.

Na jiné vycházce jsem se pokusil zjistit směr cesty, pro kterou se už ve středověku ujal jméno "via dolorosa". Dával jsem dobrý pozor, abych šel od zastavení k zastavení, jak je určoval tištěný průvodce, ale nic nepomohlo. Za chvíli jsem byl zamotán ve spleti obchodů a soukromých příbytků a nebyl bych s to povědět někomu, jak jsem se vlastně dostal na dvorec, ze kterého se jde do chrámu Božího hrobu.

Jindy zase jsem šel do mohamedánské čtvrti, protože jsem si chtěl prohlédnout i Omarovu mešitu i její sousedku Al Aqsa. — Hledal jsem i "zed' nářků", ale za chvíli jsem se vzdal pokusu dostat se k ní až na dosah ruky. Místo toho jsem navštívil arménskou čtvrt a vyšel jsem u Herodova paláce.

*

Měl jsem v Jeruzalémě už jenom den a z toho jsem několik hodin určil na prohlídku nálezů opravdu hodných pozornosti. Příšio mi vhod, že dvě poutnice, které bydlely několik dní u sv. Jiří, se rovněž o ně zajímaly. Vyšli jsme hned po snídání, ale než jsme došli k bráně v severovýchodním cípu hradb, upustili jsme od prvotního úmyslu jít celou cestu pěšky. První cíl naší vycházky, kostel svatého Petra, podle starého podání v těch místech, kde kohout zakokrhál, je také za hradbami, avšak až v těch místech, kde se obracejí v ostrém úhlu z jihu na západ. Někteří znalci tam kladou sídlo Kaifášovo.

Určování míst, připomínaných v biblických knihách, je složitá věc a jenom v řídkých případech se dosáhne úplné shody. V tomto případě mnoho záleží na tom, jestli přisvědčíme podání, podle kterého večeřadlo bylo v domě na Sionu. Jakmile se rozhodneme pro tuto domněnku, uvidíme, že kdo se chtěl tamodtud dostat bez okliky a bez zdržení k potoku Cedron a do Gatsemane, nemohl jít jiným směrem. Člen řádu Asumptionistů, kteří spravují kostel sv. Petra, nás provedl bludištěm staveb a přirozených výklenků v nižších polohách. Ukázal nám také schodiště, odkryté teprve před nedávnem, se stupni z

kamene, po kterých chodili lidé, když mířili se Sionu k potoku Cedron. Domněnku, že po cestě, která byla uměle upravená, sestupoval Ježíš s učedníky, když nahoře pojedl beránku, a že na ta místa byl přiveden zbrojnoši, nelze podepřít hmatatelnými doklady. Vzdálenosti jednoho místa od druhého jsou však tak malé, že není mnoho na vybranou. Potok Cedron nezměnil běh a úpatí hory Olivetské se také nepohnulo na pravo nebo na levo.

Od kostela sv. Petra jsme šli pěšky a dostali jsme se do starého města "hnojnou branou". Co následovalo, byla rychlá chůze těsnými ulicemi, plnými vůně a koření v obchodech. S ní se za horkého dopoledne mísily rozličné pachy z masa, sušených ryb a všelijakého zboží, které byly méně příjemné a vítané. Naším druhým cílem byla Antonia, pevnost z římských dob, o jejíž zbudování se rovněž přičinil král Herodes. Latinské jméno klade počátek stavby do doby Marka Antonia, o jehož přízeň Herodes stál, než se roku 31 př. Kristem válečné štěstí obrátilo na jinou stranu. Nebylo to daleko od posvátných míst, ke kterým se Židé hrnuli obzvláště o velikých svátcích. Herodes prý rozhlásoval, že nová tvrz má chránit chrám před nenadálým útokem, avšak siřizlivě myslící lidé si mohli říci, že chtěl mít právě v těch končinách opěrný bod s posádkou a dobrou příležitostí k výpadu proti buřičům. Bud' jak bud', roku 70 po Kristu Antonia sloužila Židům za pevnost, padla do rukou vojenských oddílů Titových a byla rozkotána na jeho rozkaz.

Je pravda, že ze zdiva nezůstalo kamene na kamení, avšak pod sutinami se zachoval kus dlažby, o kterém se dlouho vůbec nevědělo. Na to jsme se šli podívat po prohlídce kostela připomínajícího jménem apoštola Petra a kohoutí zazpívání. Na místě, které někdy ovládala Antonia, stojí dnes klášter paní ze Siona. Pozdravili jsme se u brány s představenou a v průvodu jedné členky té kongregace jsme se vydali na obchůzku. Není vážných důvodů proti dohadu, že dlažba, kterou sutiny zachránily před poškozením je z Herodovy doby — materiál ke srovnání hmoty i díla je jinde dost. Římské dlažebníci kladli podlouhlé, hrubě tesané kusy k sobě, takže vytvořily souvislou plo-

chu. Museli pamatovat na ochranu koní před klouznutím a proto dlaždice nesměly být na povrchu uhlazené, nýbrž spíše z hrubého zrna a drsné.

Antonia nebyla soukromým majetkem, nýbrž veřejnou budovou. Je tedy nasnadě domněnka, že v letech Ježíšova veřejného působení sloužila římským vladařům za přibytěk, když se z Cesareje vypravili do Jeruzaléma. Poloha nedaleko chrámu ji k tomu doporučovala, protože obzvláště o svátcích za velikého přívalu lidí do Jeruzaléma, bylo třeba bdělosti i vojenské pohotovosti. Vypravování ve Skutcích apoštolských (kap. 21-23) se nepochybně vztahuje na Antonii, třebaže toto jméno není tam výslovně uvedeno. Co značí v tomto líčení slovo "vojsko", kterého užíli Kraličtí? Nemohlo jít o nic jiného než římskou posádku a o místo, ve kterém byla ubytována. Jakmile se vojenskému veliteli dostalo zprávy, že se Židé u chrámu vrhli na římského občana Pavla, "pojav sebou žoldnéře a setníky, přiběhl na ně". Tomu, že místnosti pro vojsko musely být veliké, nasvědčuje počet lidí, který měl Pavla ochránit před čtyřiceti spříseženci a doprovodit k Felixovi do Cesareje.

Než vrátíme se v myšlenkách do Ježíšových časů. Vojenská posádka, která bydlela kolem dlážděného dvora, byla rozmanitě zaměstňovaná. Snadno si představíme, že vojáci, kteří nevykonávali strážní povinnosti, ale zůstávali v pohotovosti, sedávali na dvoře, obzvláště za teplých dní a vlažných nocí. Na některých dlaždicích jsou vyrysovány čáry, kruhy nebo i složitější obrazce. Soudí se, že si tak vojáci krátili chvíli a že některé obrazce sloužily za pomůcku při hrách. Našly prý se podobné věci jinde, kde měli slovo jenom archeologové a nikoli bibličtí vykladatelé.

Archeologické nálezy a jejich učený výklad lze spojit s místem u Jana (kap. 19, v. 13), kde se praví, že Pilát "sedl na soudné stoličce na místě, kteréž slove Litostrotos a židovskvy Gabbata". Zbudování dlažby ve velikých rozměrech nebylo jistě ani snadné ani laciné. Bylo to římské dílo, odlišné od běžné výbavy jeruzalémských domů, něco jedinečného. Židé užívali svého slova, pohané řeckého výrazu, který Kraličtí ponechali bez překladu.

Poslouchal jsem výklad s nevelikým soustředěním a nejsem s to doplnit tyto poznámky odbornými podrobnostmi. Stojí za povšimnutí, ba za bedlivou úvahu, že v Janově evangeliu je jednání před Pilátem v radním domě popsáno mnohem zevrubněji než v jiných knihách. Vezměme na příklad poznámku, že Židé nevešli do radného domu, aby se neposkvrnili, nebo pečlivé rozlišování, kdy Pilát Ježíše vyvedl ven a vzal sebou do svého sídla. Všechno se nám při pozorování odkryté dlažby a při oživování svědectví Janova postaví před oči, Pilátovy rozmluvy s Ježíšem, bičování, korunování trním, posměšné poznámky vojenské čeládky a i ta nejsmutnější podívání na Ježíše s korunou trnovou a v šarlatovém plášti.

*

Myslil jsem bez pořádné mapy po ruce, že výlet z Jeruzaléma do Emaus nebude těžkým úkolem. Představoval jsem si cestu, po které kráčeli odpoledne dva učedníci, zabraní do hovoru "o těch věcech, kteréž se byly staly." Šedesát honů je ovšem slušná vzdálenost, ale snad bych si s ní byl poradil, kdyby den nebyl příliš horký a nevlídný.

Dnešní hranice mezi Jordánem a Izraelem je však hodně klikatá právě v těch místech, o která mi šlo. Osada je na jordánské straně, ale nelze se k ní dostat jaffskou branou z Jeruzaléma, protože by se muselo hodný kus přes Izrael. Jeli jsme tedy do Ramallah, což je kvetoucí město při silnici ze starého města k Samaří a vůbec na sever. Tamodtud už nebylo jiného spojení než nájemním autem, které se vesele rozběhlo do kopců s drobnými políčky mezi spoustami kamene.

Osada ztotožňovaná s Emaus, se dnes jmenuje Qubeiba. Nevím, co bychom si tam byli počali, kdyby nebylo dvojího útočiště. Jedním z nich je františkánský klášter s kostelem zbudovaným ještě za tureckého panství na sutinách starších chrámů. Táhnou pryč se ty stavby až do časného středověku. Na jednom místě je zachován pod sklem kousek zdiva ještě staršího, pryč zbytek Kleofášova domu. Soudím, že snaha všechno vědět a všechno zjistit je často spíše ke škodě než na prospěch.

Zašli jsme o kousek dále a tam jsme viděli druhé útočiště, německý hospic na vršku s pěkným rozhledem po okolí. Je otočen ve-

likou zahradou, do které mají poutníci volný přístup. Nejenom tam, nýbrž i na několika místech jinde se nesou do výšky borovice s rozložitými korunami, neupravované lidskou rukou, jako to dělají v Itálii, nýbrž ponechané sobě, dešťům, větrům a slunci. Nechrání před prudkým světlem tak dokonale jako lípy nebo javory, avšak bylo pod nimi milé posezení. Do menší výšky se vypínají cypřiše, chlebovníky a stromy i keře, které jsou tam domovem a které jsem neuměl pojmenovat. Na jednom místě se ozdobný háj mění na ovocnou zahradu a v ní právě kvetly hrušky.

Nepospíchal jsem tamodtud a zatím co se mladší členové družiny někam rozběhli, procházel jsem se hájem po cestách trochu upravených, trochu hrbolatých. Pod stromy na půdě jinak chudé a suché dokvétalo jarní kvítí, některé v sytých barvách, jiné vybavené právě tak chudé jako celý kraj. Byli jsme něco za polovici dubna a měli jsme za sebou i druhou neděli po Veliké noci. Ale lišil se nápadně obraz, který jsem si odnesl z vyjíždky od toho, co mohli z cesty do Emaus vidět dva učedníci za odpoledních hodin dne po sobotě?

Když jsme příjížděli do Qubeiby, byl v proudu trh. Nebýt dvou těžkých vozů s přidělem potravin, které poslala pomocná organizace, byli bychom se marně ohlíželi po voze nebo spřežení. U cesty odpočíval velbloud, na kterém někdo přivezl těžší náklad, a k dopravě lehčích kusů sloužili mezci a osli, jako tomu bývalo v biblických dobách.

Přešlo poledne a teplota stoupla o několik stupňů. Čekali jsme na nádvoří františkánského kláštera, ukáže-li se nějaký povoz, který by nás vzal zpět do Ramallah. Dokola kolem bylo ticho, protože kdekdo odpočíval v nejdusnější části dubnového dne. Odněkud, buď z kláštera nebo ze zahrady se ozvala hrdlička. Rázem sem se přenesl do líbezné nálady, kterou zachytil skladatel Písne slovy, která jsem uvedl na prvním z těchto lístků: . . . "čas prozpěvování přišel a hlas hrdličky slyší se v krajině naší" . . .

Když jsem si za odpočinku v zahradě dával jedno k druhému, čekl jsem si, že dům, do kterého učedníci pozvali Pána, se jistě málo lišil od dnešních lidských přibytků, neboť z čeho jiného by byl postaven, když ne

z místního nahnědlého kamene? Připozdávalo se a západní obzor byl nejspíše zabarven do oranžova jako za západů, na které jsem se díval jednou z toho, jindy zase s jiného místa. Možná, že dům stál na řadě s jinými a že nebyl ničím nápadně vyznačen. Ale možná také, že byl zacloněn statnými borovicemi, jejichž koruny se v tahu chladného vzduchu od judských pustin rozšuměly na počest vzácného hosta, když seděl za stolem a lámal chléb.

*

Táhla mne k moři tiberiadskému především poslední kapitola Janova evangelia. Je tam několik podrobností tak svěže podaných, jakoby si je jejich původce zapsal za čerstvé paměti. Lze však také připustit, že byly napsány dlouho potom, co se sběhly, už v tak vysokém věku, kdy je paměť pročištěna a věci, které v ní zůstaly, jsou určité a nezkalené pozdějším nánosem.

Příběhy, o kterých je tam řeč, se sběhly na jaře mezi Velikou nocí a vstoupením na nebesa. Den byl patrně jasný a teplý hned zrána. Což bylo přirozenějšího, než že se učedníci zabrali do obvyklého zaměstnání, lovu ryb. Nikdo z nich se nepozastavoval nad Petrovým rozhodnutím složit někde na břehu i lehký šat a vcházet do vody bez přitěže. Zmínka o rybě položené na řevavě uhlí a o chlebě pěkně zapadá do vypravovaného příběhu. Někde nablízku byl snad strom nebo jiná ochrana před sluncem o poledni, které hrálo vydatně.

Mohl jsem si závěrečnou kapitolu Janovu rozvíjet ještě do větší šířky, než tuto podávám. Na stránkách rozbíhajících se dost rychle do výšky se pásly ovce, připomínané často v biblických knihách a tuto naposled. Seděl jsem jenom kousek od místa, kde byl dobrý přístup k jezeru. Tamodtud mohla loďka sklouznout na vodu bez únavného veslování. Bylo tam dost místa pro sítě se znamenitým úlovkem, který pisatel vyjádřil přesnou číslicí. Když jsem sedl večer ke stolu, přinesl mi správce útulku YMCA pečenou rybu vylovenou ten den z jezera a nazývanou rybou svatého Petra.

*

Můj pobyt v biblické zemi byl krátký, přespříliš krátký. Na mnoho věcí mi prostě nezůstalo času, mnohá místa, která mne vá-

bila, jsem nenavštívil. Končil jsem v Tel-Avivu, novém městě, které utěšeně rozkvetlo za něco kolem padesát let.

Dospěl jsem tam z Haify po příjemné cestě autobusem, která trvala asi dvě hodiny. Bydlel jsem v novém hotelu kousek od moře. Pokoj byl hodně vysoko, takže jsem měl volnou vyhlídku na moře. Do konce dubna bylo už jenom několik dní. Slunce zapadalo k sedmé hodině. Sestupovalo k obzoru, když jsem šel pomalu z města, a díval se na tichou hladinu siných vod. Seděl jsem potom ještě hodnou chvíli na terase a pozoroval hru podvečerních barev na ztemnělé obloze a jejich odlesk na moři, kterým začínal hýbat tichý vítr.

Měl jsem za zády místa, která jsem viděl nedlouho předtím, Nazaret, Tiberias, Samaři, Jericho, Betlém a svaté město Jeruzalém, otočené horami. V dále, osvětlované už jenom matně reflexy zapadlého slunce, jsem tušil Athény, svůj první cíl na cestě, která měla začít druhý den na letišti v Lydě za časného dne. Ruka na hodíncech se pohybovala od číslice k číslici a jeden paprsek hasl za druhým jakoby z rozvinuté květiny někdo utrhoval lístky. Skutečností byl už jenom Tel-Aviv, kdežto ostatní místa se proměňovala na vzpomínku a luzný sen.

Berta Mildová-Bilková:

Petr Chelčický v umění.

"Miloval pravdu Písma od dětství až ke hrobu." Takový nápis připojil František Bílek ke svému reliefu pro Chelčice, jimž kdysi darem vytesával jejich vzácného rodáka. Na pozadí vytvořil několik náznaků z různých epoch jeho života: v prvním z nich mladík přijímá Knihu knih, v posledním stařec se nad ní sklání. — Rodné místo však zůstalo hluché k naléhání tvůrcovu, že je záhodno oslavit velkého syna Chelčic. Obrátil se tedy na krajo-
vý střed ve Vodňanech, kde od r. 1913 bylo jeho dílo umístěno na kamenné mohyle v parčíku u nádraží. Tam zůstal pomník Petra Chelčického připomínkou zjevu velkého myslitele duchovního, který v těžkých rozporech středověku uviděl jasně Boží cestu v životě na zemi a neohroženě hlásal její sledování bez ohledu na odpor společnosti. Horlitelský postoj Petra Chelčického "proti zlořádům v cír-

kvi a ve státě" vyjádřil František Bílek dřevorytem. Gesto jeho ruky s perem je vysoko zdviženo až za hlavu, kdežto levá ruka, předpokládáme, drží rozevřený sešit s přípraveným listem bílého papíru. Stejný námět vytesal i do javoru a zimostrázu jako plastiku — sochu, a to dvakrát. Její obraz se jeví v kresbách i v knižní grafice. V IX. Spalíčku br. Dr. K. Reichla "Dva traktáty" Petra Chelčického, je kresba uvedeného gesta i milé obrázky kazatele, jak lidu vykládá zkušenosti z Bible. Na vazbě knížечky použil umělec k výzdobě motivu rukou — žehnajících, spoutaných, i přibitých velikými hřeby, jako na kříži. Všechny jsou výmluvné pro Boží vedení.

Ve sboru církve československé v Českých Budějovicích je Petr Chelčický vytesán Františkem Bílkem v kameni. Tam zvláště vyniká jeho horlení proti zlořádům a jeho zaujetí pro

ryzost pravdy v našem životě. Když léty zvětral relief vodňanský, vznikla obava o jeho zachování. Tvůdce nabídl věnovati podruhé svou práci k uctění drahého mu Jihočecha a vymodelovat nový relief, což skutečně provedl. Jeho ušlechtilý čin našel následovníka v dávném ctiteli Petra Chelčického, historiku K. Kroftovi, který zařídil úhradu odlítí reliéfu do bronzu. A tak dostaly Vodňany nový relief v odolném materiálu, který nahradil původní kamenný, uchovaný v museu.

Poslední pojetí Petra Chelčického pro Tábor vytvořil František Bílek ještě r. 1933, zaujat krásnou jeho myšlenkou, abychom vzájemně sobě sloužili "podle zvláštního daru sobě daného." Duchovní filosof tu pronáší cenný odkaz našemu národu do věků, věčně platný a hodný následování.

("Jednota bratrská").

J. K. Zeman:

Kolébka náboženské svobody na Moravě.

(Pokračování)

* * *

Jak je patrné i ze zkráceného textu, husitský program byl formulován a bohatě dokládán z Písma sv. Nepřekvapí proto, že vítězští husité svolili k vyjednávání s koncilem basilejským teprve tehdy, když v t. zv. Soudeci smluveném v Chebu (*Iudex compactatus in Egra*), 18. května 1432, bylo dohodnuto, že v rozhovorech o čtyřech člancích bude kriteriem "zákon Boží (Bible), prakse Kristova, apoštolů a počáteční církve, spolu s doktory (patristickými a scholastickými theology), pokud se zakládají na tomže zákonu Božím".¹⁵

Chcbská dohoda ovšem nemohla zaručit úspěch jednání v Basileji. Čeho se nepřemohitelným "Božím bojovníkům" nakonec po bratrovraždě u Lipan dostalo v t. zv. *Kompaktátech*¹⁶ (podepsaných v Praze 30. listopadu 1433 a vyhlášených slavnostně v Jihlavě 1436), byl jen okleštěný druhý článek: povolení kalicha pro ty, kteří se jinak ve všem shodují s obecnou církví a kteří v dospělém věku sami o to uctivě budou žádati. Přičemž kněz měl povinnost, připomínat znovu a znovu všem, přijímajícím pod obojí způso-

bu, že Kristus je přítomen celý v každé způsobilosti . . .

Tento svým obsahem celkem bezvýznamný dokument byl jedinou písemnou a králem uznávanou zárukou tolerance pro utrakvisty v Čechách a na Moravě až do roku 1467¹⁷, a to navzdory tomu, že papež Pius II. už v r. 1462 zrušil jejich platnost. Na Moravě kompaktáta nikdy neměla té důležitosti jako v Čechách. Když se Ferdinand r. 1527 dovoľoval kompaktát jako základny pro církevní sjednocení, moravští stavové se vymlouvali, že prý už ani nevědí, jaký je obsah kompaktát.¹⁸

*

Přece však kompaktáta ovlivnila významně vývoj tím, že uzákonila zásadu *individuální volby* mezi dvojím možným pojetím svátosti oltářní, a to nejen pro příslušníky stavů svobodných, ale i p r o p o d d a n é. Tak nechtěný kompromis — husitům šlo o všeobecné znovuzavedení kalicha — znamenal krok kupředu ve vývoji náboženské svobody. Tento anachronický n á b o ž e n s k ý i n d i v i d u a l i s m došel potom trvalého uzákonění v dohodě mezi stavy pod jednou a podobojí, v t. zv. *Náboženském míru kutnohorském* v Čechách (13. března 1458) a v obecné úmluvě mezi oběma tábory na Moravě, pojaté do *Knihy Tovačovské* (1481-1490).

Ztěží lze přecenit světový význam Kutno-

horského míru. Století před ostatními zeměmi si tu dvě náboženské strany vzájemně zajistily osobní svobodu přesvědčení a obřadů, jakož i svobodné kázání Písma bez kaceřování strany druhé. Tato svoboda se vztahovala i na poddané: "Každý z nás poddané naše v pokoji při jejich obyčeji přijímání pod jednou neb pod obojí způsobu zachovati je máme."¹⁹ Kostely podržely svou dosavadní praxi při svátosti oltářní bez ohledu na výzrání patronátního pána!

V sněmovním jednání bylo zprvu navrženo, aby smlouva obsahovala též článek o netrpení pikartů (Českých bratří). V konečném znění textu byl však tento článek — na nátlak příznivců Jednoty — vynechán, důkaz to, jak široce mohla úmluva být vykládána v praxi.

Moravská úmluva je takto zapsána v *Knize Tovačovské*, Kap. 219.:

"Takž jak přišlo jest v zemi tuto podle kompaktátů srovnání, nálezové panští někteří učinění jsú mezi faráři a osadným, ktož k jich správám přísluší; neb někteří faráři všeteční lidem kostely zapovídali, do nich choditi nedadúc, pohřehovati nechťeli, ani dítek křítiti, ani manželuv vzdávati, kteříž také obyčeje při přijímání Těla Buožního neměli jako ten farář.

I nalezeno jest pány, aby každý kněz povinen byl osadným svým, srovnajte se s ním v přijímání nebo nesrovnajte, všemi svátostmi kostelními služebnost činiti, zpo vídati, křítiti, vzdávati, pochovávati, olejem sv. mazati, kdož toho žádost má, k r o m r o z d á v á n í (těla Páně); ten, ktož by jiný obyčej měl, než kněz, ten sobě toho hled' tu, kdež se obejti muož k svému spasení; úm jemu farář povinen není. A takoví povinni jsú a mají desátky i všecky poplatky kněžím dávati a žádný pán svých lidí v tom nemá zastávati, ani knězi v to sahati . . .

*Než nechťeli by který kněz lidem svým osadným svátostmi dotčenými posluhovati a jináč se v tom míti, osadní nejsú jemu povinni nic dávati, ani pán, který povinen jest, v tom lidi svých opúštití. by kněz bráti chtěl a nečiniti."*²⁰

Není pochyby, že koncem 15. století představa o j e d n é c í r k v i, v jejímž rám-

ci může vedle sebe existovat dvojí pojetí téže svátosti, ustupovala v našich zemích představě o dvou, případně i více církvích. Vždyť prakticky tu už od zvolení Rokycany byla dvojí církevní organizace: kališnická a katolická. V Čechách byla tato zásada zákonně vyjádřena teprve v jednáních o *Českou konfesi* (1575), v jejím ústním (Maxmiliánem) a pak písemném (Rudolfův *Majestát* 1609) potvrzení.

Na Moravě postoupil vývoj mnohem rychleji a důsledněji: byl učiněn krok nejen od církevního monismu k dualismu (koexistence dvou vyznání s vlastní organizací), ale dále i k c í r k e v n í m u p l u r a l i s m u. — Tento urychlený spád překvapuje tím více, poněvadž na Moravě nebyla posloupnost biskupů husitským přerušena tak jako v Čechách; i početně byla katolická strana na Moravě silnější než v Čechách. Autorita pražského husitského arcibiskupa (Rokycany), a po jeho smrti (1471) pražské konsistoře podobojí, nemohla být vždy dost účinně uplatňována na Moravě pro vzdálenost. (Právo manželské zůstalo v rukou olomouckého biskupa výlučně i v 16. století.) Rozhodující úlohu musela tudíž sehrát moravská šlechta, uvědomělá politicky i nábožensky.

* * *

Není snadné zjistit, kdy zvítězila v moravských nekatolických kruzích idea církevního pluralismu, a tím i zásadní náboženské svobody.

Na sněmu svatojakubském, 25. července 1508, byl v Praze stavý přijat neblahý *jakubský mandát*, nařizující úplné potlačení "pikartů" v Čechách.²¹ Na základě tohoto mandátu, čas od času obnovovaného, zůstala Jednota v Čechách n e z á k o n n o u církví po celých sto let (do *Majestátu* r. 1609). Když však královi vyslanci a olomoucký biskup Stanislav Thurzo naléhali na moravské stavý, shromážděné na sněmu bartolomějském, 24. srpna 1508, aby přijali tentýž mandát pro Moravu, stavové podobojí se ohradili a naléhali nejprve na srovnání o vzájemném poměru podobojích a katolíků. Jakubský mandát byl síce nakonec sněmem přijat, avšak v zmírněné formě, a jeho plnění zřejmě na Moravě nikdy nebylo vymáháno.²²

Pravděpodobně za vlády Ludvíkovy (1516-1526) a u vědomí nových spojenců v refor-

maci německé a švýcarské, uzrála na Moravě myšlenka v š e o b e c n é n á b o ž e n s k é s v o b o d y p r o k a ž d é h o. Jasný a kladný tón zaznívá z formule o náboženské svobodě, kterou moravští stavové svorně předložili Ferdinandovi I. před přijetím za krále na podzim 1526:

"aby J. M. nás všechny i jednoho každého při víře zákona Božího a náboženství křesťanského zůstaviti bez překážek všelikých ráčil, tak aby jeden každý mohl Pánu Bohu svobodně a pokojně sloužiti podle toho, což by kdo za dobré podle zákona (Božího) a naučení Páně poznal, a v tom aby jich král, J. Mt. sám útiskuov činiti neráčili ani jiné činiti dopouštěli . . . pak aby koncilium obecné křesťanské, zřízené v místě slušném, a což nejspíše býti může, položeno bylo, a tu aby se ukázati mohlo, jestliže by kteří co bludného smýšleli a drželi mimo zákon a naučení Páně, ti aby tu zákonem Páně napraveni býti mohli." 23

Přísaha Ferdinandova (i ostatních Habsburků až do Matyáše) moravským stavům, ač vyjádřena velmi obecně, v pojetí stavů zahrnovala slib, neporušovat "starodávní obyčej" náboženské svobody:

"My Ferdinand slibuju a přísaháme na tomto sv. Čtení (Písmu), že všechny obyvatele tejto země markrabství moravského, pány, preláty, rytířstvo i města, chudé i bohaté, duchovní i světské, všechny spolu i každého zvláště, máme a chceme při jich svobodách, řádích, dobrých a starodávních obyčejích zachovati a v ničem mimo spravedlnost neobtěžovati a při právé jich a spravedlnostech zachovati jako pán jich milostivý a spravedlivý. Tak nám Pán Bůh pomáhej, matka Boží, všichni svatí." 24

Ferdinand sám ovšem svou přísahu nevztahoval na svobodu náboženskou, a na svrchu citovaný požadavek stavů nikdy — nebo jen vyhybavě — neodpověděl. Evangelickým stavům bylo brzy jasné, že nastolení Habsburků znamená počátek nového zápasu.

II.

ZÁPAS S HABSBUROUKOU
PROTIREFORMACÍ (1526-1628)

Století od přijetí Ferdinanda I. na český trůn až po uzákonění Obnovaného zřízení zemského za Ferdinanda II. patří k nejdramatičtějším kapitolám v dějinách náboženské svobody. Jelikož vývoj událostí byl již podrobně popsán na základě pramenů Fr. Kameníčkem, Fr. Hrubým, K. Kroftou a j.²⁵, upouštíme zde od líčení Ferdinandových pokusů o obnovení jednoty církve a potlačení kacířství, poměrů za tolerantnějšího Maxmiliána II., stoupajícího protireformačního nátlaku na Moravě za Rudolfa II. a olomouckých arcibiskupů Stanislava II. Pavlovského (1579-1598) a Františka kard. Dietrichštejna (1599-1636), zvratu ve prospěch náboženské svobody v r. 1608 a desetiletí napiaté svobody (1608-1618), předehry k válce třicetileté a posléze pohřbení svobod v pobělohorském pronásledování všech nekatolíků.

Chtěl bych jen podtrhnout jedinečný rys tohoto zápasu v době vlády Ferdinanda I. — Stavové se tu zasadili nejen o náboženství své (podobojí nebo českobratrské), nýbrž také o práva dvou "sekt": Habrovanských (Jana Dubčanského) a novokřtěnců. Křtěnci byli kromě toho c i z i n c i (uprchlíci pro víru), bez domovských práv na Moravě (až do roku 1570, od kdy byli podrobeni zdanění). Tato skutečnost jasně potvrzuje, že jim nešlo jen o osobní práva, nýbrž o sám princip náboženské svobody.

Jedním z nejzávažnějších dokumentů je odpověď stavů Ferdinandovi ve sporu o Jana Dubčanského, 24. srpna 1539, z níž vysvítá, jak si stavové byli vědomi jedinečných poměrů na Moravě:

"Že v pravdě vši paměti naší toho obzáhnúti nemužeme ani o tom kde od předkuov našich jaké paměti pozuostavené máme, aby který král, J. Mt, pán náš, na kterého obyvatele a spolulantfrydníka pro víru jakými závazky aneb vězením záhnúti a je trápití ráčili, jakož pak JKMt po těchto příčinách tomu místo dáti může, že více než přede sta lety víra pod obojí spuosobú v království Českém a markrabství Moravském jest povstala, a k straně jich mnoho najprv kněží a kazateluov a potom stavu panského, světské-

ho, rybníského, městského i sedlského jest připadlo a při ní stálo, kteřížto na onen čas za nejvyššího kacíře, odřezance a protivníky víry svaté od Římanů držáni a rozličně haněni, i mnohé kletby na ně vydávány byly, ba jísti i píti s nimi zapovídali.

A potom jsou jiní, jakožto ti, kteréž někteří jmenovali i podnes p i k h a r t é neb bratři Boleslavští (Jednota), Vlasenští, Mikulášovští a malé stránky povstali, kterýchž se jest v království Českém i v markrabství Moravském veliký počet rozmohlo, pak ačkoli ti všickni aneb smysl jich byl jest na odpor kostelu římskému, a mnohé kázání proti straně římské jsou činili i spisy vydávali, avšak proto na obyvatele žádného spolulant-frydníka markrabství tohoto králi Jich Mtí, páni naši, žádnými závazky ani vězením sáhnúti jsou neráčili. Než ač jsou příkazování od jich KrMtí mnoho vycházely, aby podobojí víra kažena nebyla, a aby sbory pikhartů aneb bratřích zamykány a zastaveny byly, avšak když jsou oni toho jako milovníci duší svých b e z l e p š í h o j i m u k á z á n í a d o v e d e n í p í s m e m s v a t ý m ustúpiti nechtěli, při tom jsou při všem od Jich KrMtí zuostaveni byli až do kralování JKrMtí . . .

. . . ale bezpochyby znajíc Jejich KrMtí, že lidé k víře přinucování býti nemohú, poněvadž víra není nežli dá B o ž í a žádnému od žádného jiného, než od samého Boha dána býti nemuůže. a že proti svobodám a lantfrydu našemu závazky a vězením Jich KrMtí na ně slušně sáhnúti není, když jsou se oni ve vši poddanosti a povinnosti spravedlivě podle těla, s v o b o d a v e j s a d s v ý c h k Jich KrMtem zachovávali, při tom, jakž oni duše své nejlipě opatrovati věděli, že jich zuostavovati ráčili. Jakož i císař Zikmund . . . na mistra Jana Husa a jiné z strany té pro kázání a spisy jejich a tu víru žádným vězením sáhnúti jest neráčil, než jest skrze JMtíCís. konciliium spuoseno, na kterémž k o n c i l i u m Jan Hus stál, slyšán a tam souzen jest byl . . . A když pak i ten tam odsouzen, jakžkoli i hrdlo připraven i s druhým J e r o n y -

m e m, tovaryšem svým, byl, však jsou proto lidé pro žádný strach od toho, což jsou poznali k spasení duší svých, neodstoupili, ale více a více jsou v tej víře rozmnožovali a posilovali.

. . . ano i nyní v říši pod panováním císaře JMtí (Karla V.) mnozí ze všech stavov, odstoupivše od strany římské, proti ní zjevně káží a mnohé spisy vydávají: a proto o tom žádné vědomosti nemáme, a by JCísMtí pro víru na koho s stavov povýšenějších aneb měst říšských závazky, vězením, aneb jakým jiným trápením sáhnúti ráčil, ač nevíme, aby se t a k o v ý s p u o s o b k d y v t ě c h z e m í c h zachovával, a oni při t a k o v é s v o b o d ě a užívání s strany víry j a k o m y b y l i, nébrž zprávu máme, že jest jim JCísMtí připověděti i připsati ráčil, že je při tom až do příštího ohecního konciliium křesťanského zuostaviti ráčí, žádnú mocí na ně nesáhajíc; jakož pak při přijímání JKrMtí od nás za pána za jeden artykul jest v poselství našem (viz výše u pozn. 23) to vymíněno, aby nás JKrMtí od víry odítkati a proto na nás motci sahati neráčil, což n á m o d J K r M t í p ř i p o v ě d í n o jest . . . "26.

III.

POJETÍ NÁBOŽENSKÉ SVOBODY NA MORAVĚ

Z předchozího stručného vylíčení vývoje náboženské svobody v našich zemích a z porovnání se stavem v jiných zemích²⁶ vyvěrá závěr: Morava byla p r v n í z e m í, kde se v 16. století p r a k t i c k y uskutečnila náboženská svoboda v moderním slova smyslu, a to několik staletí před ostatními zeměmi.

Náboženská svoboda v moderním pojetí²⁷ zahrnuje v sobě právo jednotlivců a skupin (církví) na vlastní náboženské (filosofické) přesvědčení, právo konat veřejné bohoslužby, žít v souhlase s osobním přesvědčením a svobodně šířit (propagovat) své názory bez jakéhokoliv vnějšího omezení nebo nucení a za úplné rovnosti občanských práv, a to tak dalece pokud toto svobodné vykonávání náboženství není na újmu právům a svobodám

druhých lidí. Leckdy se dnes zahrnuje i právo nevěřit a propagovat nevěřectví.²⁸

Zkoumáme-li provádění náboženské svobody na Moravě v 16. století, je zřejmé, že — navzdory všem pokusům Habsburků, katolictví (zejména potridentského) a mnohých vrchností vyhraněně lutherského přesvědčení — na Moravě byly *d e f a c t o* uznávány všechny tyto aspekty náboženské svobody, definované jasně teprve v 19. a 20. století, a to včetně práva na propagaci nevěry. Nedošly samozřejmě stejného uplatnění na všech místech a ve všech dobách, byly často porušovány — v kterém stáťe kdy nebyly zákony přestupovány? — avšak možno mít za to, že obecné mínění (*concensus*) tří světských stavů, jak se zračí v sněmovních zápisech a v soukromých korespondencích, i lidu poddaného bylo na straně náboženské svobody v nejširším slova smyslu.

Tento stav *de facto* je tím pozoruhodnějši, že nebylo psaného privilegia, které by ústavně zaručovala tyto práva a svobody *de jure*. V petici moravských poslů, vyslaných k Ferdinandovi v r. 1526 před jeho přijetím za krále, byla sice jasná formulace požadavku náboženské svobody (srv. text u pozn. 23); vlastní text panovníkovy přísahy stavům (text u pozn. 24) se však spokojoval s potvrzením obecných svobod a obvěřjů (*common law*). Stavové pod tím rozuměli též příslib obecné náboženské svobody (srv. závěr textu u pozn. 26). Ferdinand nikoliv. Vilém Slavata charakterisoval tento stav slovy: "Třebas neměti psaného "privilegia" a náboženskou svobodu, činili politická rozhodnutí, jako by nad nimi nebvlo vyšší autority, ba jako svobodný stát."²⁹

V století od upálení Husova po nastoupení Habsburků lze sledovat postupné prohloubení a *r o z š í ř e n í* p o j m u náboženské svobody:

1. Největší překážkou bylo středověké pojetí *j e d n ě o b e c n ě c í r k v e*, a tím i náboženské (církevní) jednoty národa.³⁰ Kompaktáta ještě předpokládala jednu církev, v jejiniž rámci byla možná dvoji cesta v otázce svátosti oltářní. Na sklonku 15. století však už proniká názer o možnosti soužití dvou nezávisle organisovaných církví vedle sebe, jež oboji mohou být výrazem téže křesťanské víry. Kdežto v Čechách legálně zů-

stalo při tomto *dualistickém* stavu (omezená volba) až do Bílé Hory — svoboda zaručena jen katolíkům a podobojím, od sepsání České konfese a jejího písemného potvrzení r. 1609 jen katolíkům a vyznavačům této konfese.

Na Moravě došlo za Jagelovců k rychlému rozšíření pojmu, takže zahrnoval *pluralistickou* možnost (neomezenou volbu). Poměry v Čechách byly ovšem velikým pokrokem oproti stavu v ostatní Evropě, kde i po míru augšpurském (1555), ba i po míru vesifálském (1648) zůstala v platnosti zásada teritoriální náboženské jednoty (*cuius regio eius religio*). České poměry měly *dočasnou* obdobu jen ve Francii po ediktu nantském (1598) a v Holandsku. Stav na Moravě byl však naprosto jedinečný.

2. Upozornili jsme již dříve na právo *j e d n o t l i v c e* na svobodnou volbu v otázce náboženství. Není pochyby, že tento anachronický *individualism* byl původně východiskem z nouze (v kompromisní úmluvě Kompaktát: původní husitský program požadoval zavedení kalicha pro všechny). Ponenáhu se však z opatření pro *status quo* vyvinul zásadní požadavek, motivovaný theologicky heslem: víra je dar Boží (*fides donum Dei*).³¹

3. Takřka neuvěřitelným anachronismem je také zásada, že právo na svobodu náboženství je dáno nejen stavům svobodným, ale i *p o d d a n ý m*. Tuto neslýchanou *demokratisaci* nutno připsat na vrub počátečnímu impulsu husitství, v němž, a to zvláště v táborství, selský prvek došel výrazného uplatnění, na rozdíl od reformace v Německu (potlačení selské vzpoury 1525) a z části i ve Švýcarsku (analogická hnutí v menším měřítku). R. R. Betts upozornil, že kořeny husitského demokratismu nutno hledat už v myšlení Husových předchůdců, zejm. Matěje z Janova a Tomáše ze Štítneho.³²

4. Prohloubení pojmu náboženské svobody lze však sledovat i ve vývoji od pouhé snášenlivosti ("trpění") k rovnoprávné svobodě. *Tolerance* je zpravidla vynucením minimálních práv menšiny (srv. Tolranční patent 1781); jde o *negativní* přístup k otázce lidských práv. Náboženská svoboda, naproti tomu, je *positivním* přitakáním k právům, jež

jsou nezcizitelným Božím darem.

5. Posléze nelze pominout vývoj od "nepísaného zákona" k ústavním zárukám náboženské svobody. V Čechách dospěl tento vývoj v Majestátu (1609) dále než na Moravě, ač na užší základně (srv. odst. 1.). r u k á m náboženské svobody.

Na Moravě nikdy nebyl uzákoněn podobný dokument. Někdo by v tom mohl spatřovat nebezpečnou vratkost (tak na př. K. Krofta); my v tom vidíme naopak výraz duchovní síly, patrné při vůdčích osobnostech moravské společnosti. Litera zahijí, duch oživuje. Tradice a nepísaný zákon může být z a d a n ý c h o k o l n o s t í lepší zárukou svobod než nejjasnější ústava (srv. protiklad Francie a Anglie!).

BIBLIOGRAFICKÉ POZNÁMKY.

¹ Stručný výtah z mé anglické studie "The Birth of Religious Liberty in Moravia", v níž bude podrobně popsán vnější vývoj a prozkoumány kořeny náboženské svobody na Moravě.

² Pieter Jancz Twisk, *Religions Vryhey*, 1609 (bez udání místa), vol. I., str. 11. (Výtisk v Mennonite Hist. Library, Goshen, Ind.)

³ Jos. Truhlář, *Listář Boh. Hasištejnského* z Lobkovic, 1893, str. 23. Cit. F. Hrejsa, *Dějiny křesťanství v ČSR*, díl IV., str. 86 (1948).

⁴ "Quod attinet religionem, quilibet in Moravia ita debet credere, prout illi DEUS dat cognoscere." Bohuslaus Balbinus, S.J., *Epitome historica rerum Bohemicarum* . . . (Pragae 1677), str. 619. (Výtisk v Malin Library, Moravian Archives, Bethlehem, Pa.) — Podobný záznam u J. Středovského, *Sacra Moraviae Historia* (Solisbaci 1710), str. 10.

⁵ "Libertas religionis cuique datur religioni . . . In Moravia . . . quisque pro arbitris vivit, dominus quisque quam vult religionem fovet, tolerat, mutat." Podle rkp. 369 (fol. 170-173) v sorbonské knihovně v Paříži otiskl F. Hrubý ve Sborníku k 60. narození Pekaře (*Od pravěku k dnešku*, Sv. II. 1930) a zkráceně v ARG XXXII (1935) str. 5-9.

⁶ "Qui enim evangelii puritatem a ducentis fere annis a Joanne Hus acceperunt, nunc horum successores paucis exceptis eam ita contempserunt, ut religionum diversitate tota

corrupta sit . . . Praevalet . . . ea diversitas. Et haec omnia a regionis libertate et frumentum copia ac otio Faxit Deus, ut horum omnium diversitas citius pereat, quam quorundam integritas. quae nutu Dei reluctet, extingui queat." Podle rkp. G H I v univ. knih. v Basileji otiskl F. Hrubý v ARG XXX (1933) str. 173.

⁷ Srv. Gerhard J. Neumann, "Nach und von Mähren.", ARG XLVIII (1957), str. 75-95.

⁸ Otto Steinbach von Kranichstein, Versuch einer Geschichte der alten und neuern Toleranz im Königreich Böhmen und Markgraffthum Mähren (Abhandl. d. Böhm. Ges. d. Wiss., 2. Abt., S. 200-233), Prag 1786 (Výtisk v Malin Library, Bethlehem, Pa.). — Krofta, K. "Od kompaktát k Bílé hoře", *Duchovní odkaz husitství* (Praha 1946), zejména str. 243n. Některé práce Fr. Hrubého, viz pozn. 25. — Obecné dějiny, zejména Rud. Dvořák, *Dějiny Moravy*, kniha II. a III. (Brno 1900 a 1901) a *Čs. Vlastivěda*, Díl IV. (Praha 1942).

⁹ M. Searle Bates, *Religious Liberty: An Inquiry* (New York-London 1945) — Roland H. Bainton, *The Travail of Religious Liberty* (1951). J. Lecler, *Histoire de la tolérance au siècle de la Réforme* (Paris 1955).

¹⁰ F. M. Bartoš, *Listy Mistra Jana Husa* (Tábor 1936), str. 36.

¹¹ R. Dvořák, *Dějiny Moravy* II. 276.

¹² ibid.

¹³ Dvořák, *op. cit.*, 291.

¹⁴ Text podle krit. vyd. R. Ríčana, *Čtyři vyznání* (Praha 1951), str. 37-52.

¹⁵ Item in causa quatuor articulorum, quam ut praefertur prosequuntur, lex divina, praxis Christi, apostolica et ecclesiae primitivae, una cum doctoribusque fundantibus se veraciter in causa, pro veracissimo et evidenti iudice in hoc Basiliensi concilio admittentur." Fr. Palacký, *Urkundliche Beiträge zur Gesch. d. Hussitenkriege* II. 282 (Prag 1873).

¹⁶ Angl. př. textu Kompaktát v Sidney Z. Ehler a John B. Morrall, *Church and State Through the Centuries* (London 1954), str. 108n. Lat. orig. v Leibniz, *Codex iuris gentium diplomaticus*, Mantissa, II. 138.

¹⁷ Hrejsa, *op. cit.*, VI. 74.

¹⁸ F. Kameníček, *Zemské sněmy a sjezdy moravské* (3 díly, Brno 1900-1905), III. 405.

pozn. 2. Srv. *Archiv Český* XI. 351. (s mylným datem 1524).

²⁰ V. Brandl, *Knihy Tovačovská* (Brno 1868), str. 121.

²¹ Text mandátu v *Archiv Český* VI. 391-393. a Müller-Bartoš, *Dějiny Jednoty bratrské I* (Praha 1923), str. 224-225.

²² Müller-Bartoš, *op. cit.*, 226 n.

²³ Kameníček, *op. cit.*, III. 297, pozn. 2. — *Sněmy České* I. 93. — F. Hrubý, *ČČH* XI. (1934), str. 282, pozn. 5.

²⁴ Kameníček, *op. cit.*, I. 100, pozn. 1. — *Sněmy České* I. 98-99.

²⁵ Kameníček, *op. cit.* (nepostradatelná sbírka pramenů a studií k našemu předmětu). Fr. Hrubý, "Zépas Čechů s Habsburky o náboženskou toleranci" ve Sborníku *Co daly naše země Evropě lidstvu* (vyd. V. Mathesius, Praha 1940), str. 156-167. — Fr. Hrubý, "The Habsburgs and Czechs at the Period of Reformation and Counter-Reformation", ve Sborníku *At the Cross-Roads of Europe* (Pen Club, Prague 1938), str. 133-174. — Fr. Hrubý, "Nové příspěvky k dějinám moravských novokřtěnců", ve Sborníku *Českou minulostí* (Praha 1929), str. 213-229, a zejm. jeho podstatně rozšířené něm. pojednání, "Die Wiedertäufer in Mähren", *ARG* XXX (1933), str. 1-36, 170-211, XXXI (1934), str. 61-102, XXXII (1935), str. 1-40. (Rovněž jiné práce Hrubého, většinou v ČČH.) — K. Krofta, *Duchovní odkaz husitství* (Praha 1946) a *Majestát Rudolfa II.* (Praha 1909). — Rovněž práce o počátcích Třicetileté války. — Srovnání Rudolfova Majestátu s jinými míry náb. v studiích G. Pagè, "Les paix de religion et l'édit de Nantes", *Revue d'histoire moderne* XI (1936), str. 393-413. — Zajímavé podrobnosti v monografiích F. M. Bartoše.

²⁶ Podle kopiáře Památek sněmovních otiskl Kameníček, *op. cit.*, III. 302-304.

²⁷ Jde o pojetí protestantské, resp. židovské. Katolické pojetí je podstatně odlišné. Srv. John A. Ryan & Francis J. Boland, *Catholic Principles of Politics* (New York, MacMillan 1950) a aplikaci katol. pojetí na české dějiny v knize Ludvíka Němce, *Church and State in Czechoslovakia* (New York 1955). — Čeští katolíci doma měli ovšem zpravidla daleko kladnější postoj k náb. toleranci, jak dosvědčují na př. slova historika Jos. Pekaře, citována v ČČH XLIV (1938), str. 14-16!

²⁸ Podle definice Luther M. Weigle (Yale Univ., 1942), cit. Bates, *op. cit.*, 303n. K právu propagovat nevěru srv. výrok Boh. Hasištejnského o českých poměrech r. 1489, citovaný na začátku této studie.

²⁹ Jos. Jireček, *Paměti Viléma hr. Slavaty* (Praha 1866-68), podle cit. v *ARG* XXX (1933), str. 175.

³⁰ "une Eglise unique, universelle — l'idée de la tunique sans couture" (G. Pagès v *Revue d'histoire moderne* XI (Paris 1936), str. 394.

³¹ Výraz "víra jest dar Boží" pochází z Bible (Efezským 2,8) a ujal se v křesťanské teologii především jako heslo Augustinovy nauky o předurčení (predestinaci). R. H. Bainton se domnívá (*Church History* 1941, str. 110), že Luther byl prvním, kdo tuto frázi aplikoval na princip náboženské svobody, ve svém spise "Von weltlicher Ueberkeytt", 1523, WA XI.264. Bainton pak uvádí řadu dokumentů o tom, jak se tato věta ujala ve Švýcarsku, Holandsku, Čechách (resp. Moravě r. 1539), Maďarsku a j.

Náš citát u pozn. 43 ukazuje, že v Čechách je tento výraz ve smyslu tolerance doložen už k r. 1511. F. M. Bartoš upozornil (*ARG* 1934, str. 114 pozn. 3.) na obdobnost fráze "ad fidem cogendum esse neminem" v konfesi Bratří z r. 1507 a Lutherovým komentářem na Žalm 108 (109) z r. 1513-16 (WA 4,344). Je pravděpodobné, že podrobné zkoumání povede k objevení dokladů už v prvních českých spisech Bratří z 15. století, ne-li dokonce ve spisech Chelčického nebo pramenech husitských.

³² R. R. Betts, "Some Political Ideas of the Early Czech Reformers", *The Slavonic and East European Review* XXXI No. 76, Dec. 1952, pp. 20-35. Srv. od téhož autora "Correnti religiose nazionali ed ereticali daila fine del secolo XIV alla metà del XV" (anglicky psaná studie) ve sborníku *Relazioni del X Congresso Internazionale di Scienze Storiche* Vol. III. (Firenze 1955), pp. 485-513.

Můžeme dobře znát vyznání víry a nemusíme věřit. Můžeme být důkladně vzděláni v učení Ježíšově a přitom nebýt jeho učedníky. Ani nejmenší námitka tím nemá být vyslovena proti učení. Potřebujeme být svědo-

mitě vyučování a budeme se potýkat o čistší a výraznější učení cirkve. Ale stýská se nám po učedníkoch. Po lidech, kteří učinili věc Kristovu záležitostí svého srdca a života. Musíš hodne vedieť, ale nejdôležitejšie je, rozhodneš-li se ty, osobne, že za Jeho učením pôjdeš a že poslechneš Jeho povolání.

V. Čapek.

Varujte se kvasu

(Píše Bratr Aps)

"A v tom, když se na tisíce lidu sešlo, tak že jedni druhé velmi tlačili, počal (Ježíš) mluviti k učedníkům svým: Nejpřednější se varujte od kvasu farizeu, kterýž jest pokrytctví." Lukáš 12.

Kvas čili kvasenice aneb droždí jest látka která se dává do těsta, aby se nakvasilo. Ježíš upotřebil slovo kvas figurativně o charakteristice lidí, kteří se jmenovali farizeji. Tito lidé představovali se jako velmi nábožní, dobří a spravedliví, ale ve skutečnosti takovými nebyli. Ve skutečnosti zžírali domy vdovské, klamali a šidili a smluv nedrželi. — Zavírali království nebeské před lidmi; sami tam nevcházeli, a těm, kteříž by vjíti chtěli, vcházeti nedopouštěli, totiž odebírali lidem svobodu.

Podobný kvas i dnes jestvuje před kterým třeba varovat. Zde je kvas jménem komunismus. Tento kvas sice nepředstírá se jako nábožný, ale naopak. Komunismus zapírá Boha, a když my demokraté také zapíráme aneb nevěříme v Boha, zdaliž nejsme jim podobní v tomto ohledu?

Komunismus přestupuje aneb neuznává Božích příkázání a když my děláme podobně oč jsme lepší od nich? Vezměme na příklad příkázání: "Pomni na den sobotní (t. j. svátek), abys jej světil." Komunisté jej nesvětili ale silou nutí lidi i v neděli do roboty. A když my v neděli klepeme, boucháme, děláme rámus, fixujeme auto., kosíme trávu aneb ořeme na poli — zdaliž nejsme jako oni? — Komunisté nechodí do kostela a nepodporují cirkve, a když vidíme některých lidí ve svobodné protestantské zemi, kde i prezident věří a chodí do kostela, ale oni se stydí být viděni v domě Božím, a raději chodí sedět na stoličce posměvačů aneb běží na rybolov—

co si máme o takových lidech myslet? Zdaliž se jich nechytí kvas komunismu? Proč pak utíkat před komunismem do svobodné země?

Komunisté podvodem, falší a lžemi provádějí svou propagandu, ale my křesťané máme příkázání od Sv. Pavla: "Protož složice lež, mluvejte pravdu jeden každý s bližním svým; nebo jsme vespolek oudové." Komunisté nedrží na smlouvy s jinými, chtějí všechno po svém a nedůvěřují nikomu, nevěří v přátelství a bratrství. Proto varujme se kvasu tohoto.

LITERATURA

KRAJAN VYDADL ANGLICKÚ KNIHU.

Tešíme sa zo zdaru nášho československého krajana, ktorý po dlhé roky písal a konečne vydal znamenitú anglickú knihu: "IT HAPPENED IN MOSCOW"—"Stalo sa to v Moskve." To je zaujímavá kniha majúca 24 kapitol a je v peknej vazbe na dobrom papieri do 301 stran. Vydalo ju nakladateľstvo Vantage Press v New Yorku a možno ju kúpiť v knižných krámoch za \$3.95, alebo objednať u nakladateľa.

Knihu: "It Happened in Moscow" by Jan M. Yarkovsky napísal náš známy krajana a po dlhé roky faráš slovenskej Presbyternej Cirkvi Jana Husa v Binghamton, N.Y., nateraz v cirkvi Sv. Pavla v Endicott, N. Y.

Pán Yarkovsky prišiel z Čiech do Moskvy v Rusku, kde mal príbuzného rodáka z jeho dediny v Čechach, ktorého ale nikdy predtým nevidel, lebo ten sa bol osadil v Rusku pred 40 rokmi a zbohatnul. Tento Feodor Ivanovič — tak sa rusky menoval — prijal Yarkovského prívetive a pomohol mu najst' prácu ako vyučený inžinier. Svoj príchod datuje author 7-ho júna 1915 a ostal v Rusku do r. 1918 kedy sa pridol do Čsl. Legii. Pomáhal T. G. Masarykovi, ktorý ho poveril dôležitou úlohou. Tak Yarkovsky prežil hrozu Svetevej Vojny I. v Rusku. Pozoroval život a udalosti, city a mienku verných i neverných občanov; videl revolúciu a ukrutnosti Bolševické za Lenina, Trockého a Stalina. Písal si poznámky ktoré upotrebil k písaniu tejto knihy. Author varuje Ameriku na pozor, aby sa nestalo tu čo sa stalo v Rusku. Kniha je veľmi zaujímavá a podáva i také veci o ktorých sa nikde inde nedočítame.

Chvalitebné je, že cirkev Jana Husa v

Binghamtone, kde Reverend Yarkovsky prislúhoval slovom i sviatosťmi, nezabudla na svojho bývalého pastora. Terajší jej farár Šefčík s úradom cirkve a ženským spolkom usporiadali spoločenský večer 19-ho júna 1961 no počtu Rev. Yarkovského kde ho mile vítali a mu gratulovali a v ten večer jednotlivci kúpili pres sto svazkov knihy s jeho podpisom. To bolo po americkúsky.

A.P.S.

Z nášeho Siona a odjinud

Miltor Mayer, autor a zástupce Amer. Práťel, se účastnil v červnu t. r. mírové konferencie v Praze. Tato konferencie (čtvrtá v pořadí) shromáždila 670 zástupců z 50 rozličných národů. Převážná většina přišla ze zemí za železnou oponou. Avšak Západní Německo, Velká Britanie, Holandsko, Švýcarsko, Francie, Afrika a i Spojené Státy byly reprezentovány (soukromě sice) nějakými 200 účastníky. Mr. Mayer v článku v Christian Century píše, že přes znatelné politické zabarvení konference, shromáždění zástupci jednomyslně a upřímně se přiznali k vyznání, že Ježíš jako Pán stojí nad vším lidstvem. — Konferencie byla zneklidněna třemi událostmi: první dvě měly co činit s dopisy zaslanými prostřednictvím příslušných velvyslanectví hlavám Spojených států a Sovětské Unie. Sovětský velvyslanec přijal delegaci v hodinové audienci a slíbil okamžité odeslání konferenčního poselství premierovi N. Khrushchovovi. Americké velvyslanectví delegaci nepřijalo. Druhý den konference obdržela přátelskou odpověď od Kruscheva. Západní Evropané se obrátili znovu na amerického zástupce s naléhavou žádostí, aby dopis prezidentovi Kennedymu byl odeslán a presidentova odpověď vyžádána. Západní pozorovatelé dodali: "Zástupci afrických křesťanů obdrželi přátelské pozdravy od nevěře z Moskvy. Nebylo by to takticky správné a společensky slušné, kdyby tito a jiní zástupci obdrželi požehnání od křesťanského presidenta z Washingtonu?"

Odpověď však nedošla. — Třetí událost byl nežádoucí a do značné míry i zástupcům z Východních zemí nepřijemný útok čínskému zástupce biskupa Tinga na Západ, zvl. pak Spojené Státy. Konference vyslovila solidarita se Světovou radou církví a jasně naznačila, že Mírová rada nemá v úmyslu konkurovat

Světové radě, ale spolupracovat s ní na tom, aby Kristova vůle naplnila zemi.

Vatikánský oficiální časopis, L'Osservatore Romano, označil pražskou mírovou konferenci za komunistický manévř rozdělit křesťanstvo. Anglický jezuita F. Clark varoval nedávno katolíky i protestanty před přílišným optimismem pokud jde o chystaný druhý vatikánský koncil svolaný papežem Janem XXIII. Páter Clark prohlásil, že současné uvolnění styků s římsko-katolickou církví nemá být vykládáno v tom smyslu, že církev jest ochotna se vzdát své dogmatické nepružnosti a že věroučná dohoda s jinými církvemi jest na obzoru. Jakýkoli optimism v tomto ohledu jen může vést k úplnému zklamání mezi nekatolíky.

Polský parlament odhlasoval zákon, kterým se zrušuje náboženská výchova na obecných školách. Zákon prohlašuje, že děti musí být vyučovány vědeckému názoru na svět (rozuměj: komunistickému!). Náboženská výchova jest dovolena mimo vyučovací hodiny a v budovách nenáležících státu. — Jiný zákon stanoví, že všechn německý veřejný majetek, včetně církevních budov, na západním území, které přešlo do polských rukou se stává majetkem státu. Tímto zákonem vlastnictví více jak 3,000 církevních budov římské církve přechází do vlastnictví státu. Proti oběma zmíněným zákonům římská církev vznesla protest.

Z REDAKCE

Několik zpráv a článků muselo být odloženo do říjnového čísla. Příspěvatelům žádáme o trpělivost! Uzávěrka každého čísla jest 20. dne předcházejícího měsíce.